

**Izbor radova članova Društva, književnih
stvaratelja, i gosta Ivica Jembriha**

Josip HABULIN

EPITAF TITU

Živio je za sve i bio je od svih.
Velikim srcem volio je svijet (bio blag),
pun lijepih riječi, ali miran i tih,
i svakom zato blizak i drag!

I otišao je tiho, baš kakav je bio,
u mir svojeg cvijeća, aleja i trava.
Kao da je samo mali predah htio —
nakon duga puta da časak odspava.

Vratio se na brijeg iznad svojeg grada,
da nad njim otuda uspomenom bdi je.
I na vječnoj straži tu ostao je sada,
kao brižni otac — kô i uvijek prije...

A FORIJA

Život jesu šume i iskričava vrela,
lopoči u bari, cvrčak na njivi;
život jesu ptica jata bijela
i mirisni pelud na procvaloj šljivi.

Život je čovjek, i sitni mrav,
buđenje sunca u proljetnom danu;
život je i malen trošan splav
na dalekom nekom oceanu.

Život jesu ljeta s vedrim nebom,
i oluje brze, tamne i česte;
život jesu krpe strašila za ptice
kraj prašne i sive negdje neke ceste!

Bernarda VARGA

KAKO SE RAĐA PJESMA

Iz petnih žila ističe pjesma.
Tok joj je neravan.

A ponekad sama dođe
kao gost — nepozvan.

NASTAJE PJESMA

U proturječju i dvoumici
u nedovršenoj slici
stvarnosti
ipak nastaje pjesma.

O PJESMAMA

Pjesme mi mjesecima zapinju
ispod ošita.
Bojimo se obostrano.
Pjesme mogu biti gorke
poput zelenih oraha.

PRIJETNJA

Pjesmo,
ne uspiješ li,
neću te napisati.

Ako te napišem,
hoćeš li uspjeti?

Marijan HORVAT

**BILO JE TO
JEDNOG DANA U JESENI**

Nekoliko stoljeća
ni godina jedan milenij
ne mogu u svome vremenu
da iskažu
onaj tren vječnosti
što ga rasplamsa oganj
spojenih usana naših.
Bilo je to
jednog dana u jeseni
kad zemlju podravsku
pokriše mrazevi ledeni
i sve što se životom zove
čekalo je zimu.
Umjesto — bijelih, snježnih pahulja
nama plam ognja
podari sunce.

SUSRET

U vrtlogu vječne mijene
na litici jedne stijene
sreli smo se.
Pogledi nam zastadoše
trudna tijela dotaknuše
i sagore tijela u ljubavi.

**ŽENU I TAJNU
NIKAD SPOZNAT NEĆEŠ**

Mnogi su pjesnici
o tome govorili
da ženu i tajnu
nikad spoznat nećeš.

Dok jednima bješe
taj izričaj tužaljka
drugima misao
što misli nad njom nema
meni to je danas
PROBOD KROZ ISTINU
zbog proboda kojeg
sve besmisao biva.

Milan HORVAT

DIJETE

Jutrom dok se budiš
tvoj pogled kaže mi »Zdravo«
i topli obraz na poljubac nudiš
tako mala i draga glavo.

I divim se prirodi,
čarobnjaku od mnogo vijeka,
kako iz riječi Ljubav
stvari još jednog čovjeka.

Mladen LEVAK

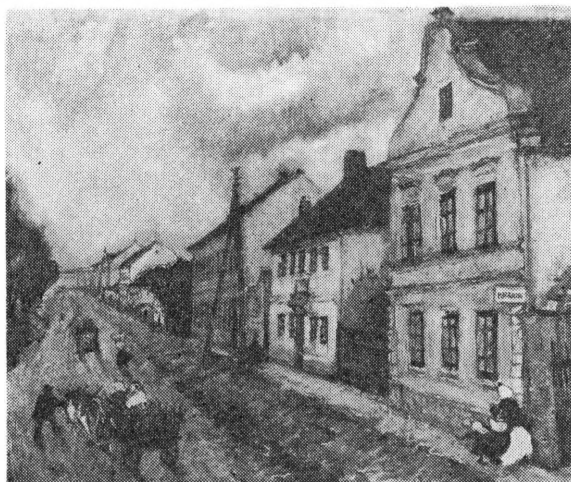
JEDNO LJETO SA ŠEHEREZADOM

šeherezada je bila čobanica
imala je divan glas
a ja sam se zaljubio u njeno tijelo
šeherezadu sam volio tajno
jer je ona tako htjela
šeherezada je voljela ljeto
i ja sam je volio ljeti
voljela je ležati u travi
i ja kraj nje
kad je pričala ja sam šutio
i volio sam s njom cvijeće ptice
govorila je da joj nitko ne treba
i govorila je bez tebe sam sama
ja još nikom nisam rekao volim te
jednog ljeta
volio sam šeherezadu
i nikad više

Božena LOBOREC

VJETRUŠINA

Znam jedan suludi vjetar što je pomeo
dječake male velike nevine i nestašne
odoše s naših ulica kao lišće jesenje
baš je naših ulica kao lišće jesenje
baš je bilo ono razglavljeno proljeće
cvalo je ono dozlaboga šašavo cvijeće
i svi smo se smijali bili smo šuknuti
svak je svoj šareni balon sobom donio
u zrak smo ih bacali pa smo se smijali
kad su plavičaste lopte na nas padale
mislili smo da su pomorandže najslađe
lovili smo ih prijazni mladi luckasti
vriskali smo riječi samo nama poznate
hitro smo trčali u svoje zlatne gradove
mahnito smo pljeskali pred svim vratima
mnogo smo se šalili više smo se smijali

F. Malančec: Stara Koprivnica

čak smo krem-torte oko sebe razbacivali
kao u onim smiješnim starim filmovima
bože kako sve bijaše smiješno i veselo
a onda je došao taj vjetar i sve pomeo
o znam taj vjetar malo-malo pa dolazi
i dječake male velike zbríše s ulica
baš kad je proljeće baš kad se igramo
kad smiješni satiri čuče iza uglova
kad je sve baš tako dozlaboga šašavo
vjetrušina dođe i ne poštedi nikoga.

Milena SEVEROVIĆ

RUKE

Bijele utvare plešu
i sele se s poda na zid
dan je negdje blizu
boli me davni dječaćki stid
tvrd kao strah od noći... od njih.
Vani korača zalutao mjesecar
mjesec je pun
čujem grohot ljudi oko moje kuće
u ponoć.
Utvare opet plešu
polako se razmiče zid
njihove kretnje vidim na podu,
na svodu, u sebi.
Strah me,
pobjeći ću,
ne umijem ni vrištati.
Jutro je.

Bijeli se konji spustiše poslije mojih kapaka
 na krovove kuća i ulica
 i odjahaše nečujnim kasom iz grada.
 Ničeg više nema,
 samo im se repovi još vrte u
 mojoj ruci.
 Hladan mi vjetar budi lice,
 ponovo čujem glasove.
 To vani ptice
 uče ljude pjevati.

TUGA

Noćas sam uhvatila jedan drhtaj
 bijelog goluba
 na otoku stola
 gledao me dugo,
 tepao nježno i mučio do bola.
 A kad sam zatim ustala polako,
 iza zavjese, kao neke žene pola
 tiho u tami, stajala je moja sjena
 i smijala se
 gola.

Fran KONCELAK

ŽIVOT JE NADA

Život je nada, osmijeh sreće,
 Lijepe sanje, zvjezdano veče.

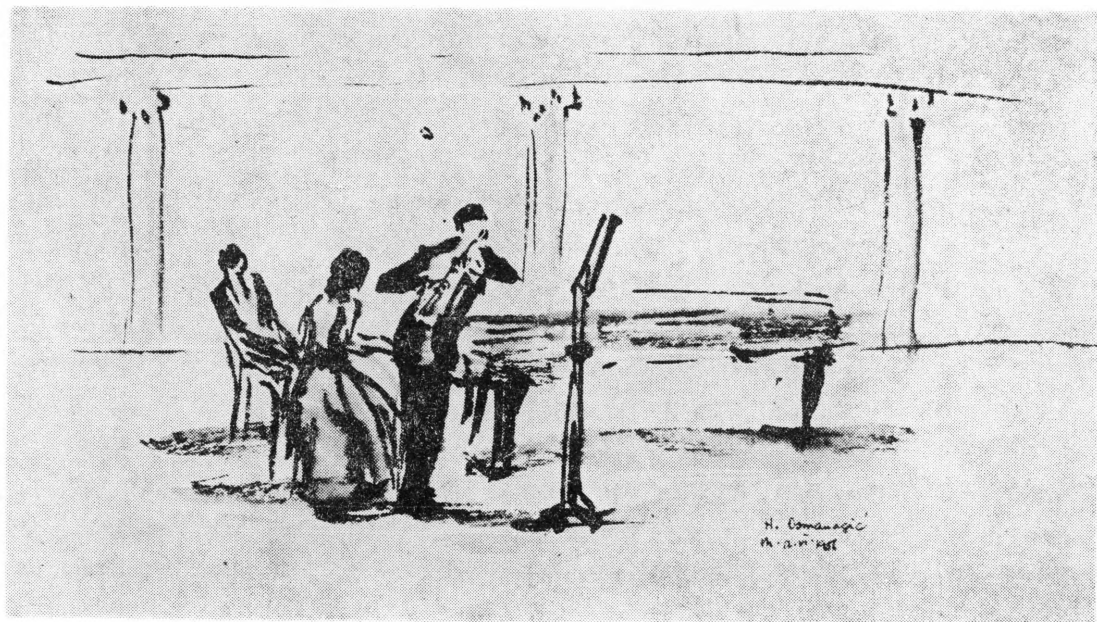
Plan mladosti za buduće dane,
 Kad mlado srce zanosom plane.

Buđenje rano, proljetne zore.
 Pjevaju ptice, potoci žubore.

Prve ljubavi, uzdasi, radosti.
 O sunce, cvijeće — blagdani mladosti.

Tako život teče, al snovi blijede,
 Brige i patnje pomalo slijede.
 Dani su sad tmurni, radostima škrti.
 Svakim časom mi smo bliže svojoj smrti.

Kucaj srce dalje. Što ti tuga vrijedi?
 Minula je mladost, o moj druže sijedi!

F. Malančec: Koncert

Dragutin FELETAR

FTRUC

Življenju ftruc davljem kušlec kači
Dok na oblok bokčija vun gledi
Tržim ftruc své modene na pijaco
Dok pod jembrelom žareče sonce sedi

Vudri toga huncuta po togi, ftruc
I zemi mo vse kaj nema
Scat treja iti za cirkvo, ftruc
I zbuditi ždrepeca kaj drema

Zaspal ftruc bom na žgaravici sreče
Pak svoji smo zdavnja več
Zapisal ftruc bom z penkalom hudim
Zdene vode z peklom žareč

Ftruc jena fajna senja šeče
Na kočiji čez miseli gustiš
Ftruc sé ti je to samo spomen
Na zdenec stekleči i drugo niš'

Baš si smešen pajdaš z plačom tem
Soze ftruc smejejo se samo
Kaj čkometi nemreš z figom v žepo
I ftruc serce prijatela k koj zemo

Zmešancija se po moji glavi hiče
Kak der štel sneho raspojasano
Na škednjo življenja k sej zeti
Elj obloki sreče se zakmiče
Po sveto fnogo puški zapasano
Od lastovite duše treja iti fkrej
Ftruc

ZGUBIDAN, JEN ELJ MORTI VSI

Zgubidan prokleti
I žmarci v čizmi gnjijo
Na Dravi falačec toge
Plava čez se kapure

Zgubidan prokleti
Kak zdavnja je presehnul
Kušlec z vusni, mama
A ja iščem prekesno
V sebi čest

Tak moj, zgubidan prokleti
Vezda je i samoča sama
Z puške zletel je sram
Čutim kak dalko sem
Od sebe sam

Kaj preklinješ, zgubidaček prokleti
Lasi so sedi, brazde glaboke
Trde vusne i čemer
Terpljenje se v sonce vupira

Zgubidan prokleti
Nemrem ti ništ spametno reči
Popiknul sem se žmfeko
Na falačec fajne jene senje
Mama

Kak pečo sosedove reči
Pobeči se nikam ne da
Prokleta življenje, proklete senje
Zgubidan prokleti, jen elj morti vsi

Maca JAMBREŠIČ

RAFONGERAČ

Gazdarica dobro jutro, najte se srditi
kaj sem došel tak za ranja peči vam ščistiti.

Kaj vam bode rafong bole kâda vlekel
kaj bo roheli lepše gibanico spekel
kaj vam bode toplo i bote se grel
gda zapuhno vetri i sneg se zabeli.

Po zimi i v leti, navek vam dohađam
sakaj vidim, sakaj čujem kaj se negdi zbito,
zamusikan s kefom prek najža sprehađam
sakaj vidim, sakaj čujem kaj se negdi zbito,

baš me briga gda se neje meni pripetilo,
samo jeno vam povem kaj nete srditi
da se zapraf ovo leto kanim oženiti,

nanšel sem si fajno deklo kaj mi se zdopada,
makar sem i rafongerač, ima mene rada.

F. Malančec: Crtež

OSTALE SO SENJE

Majkica i japek, gda so mladi bili
svojo so decu vu škole vptili
kaj bi jim življenje zlefkotili,
na svoje stare dneve, neso se zmislili.
Gda so deca doma z škole dohadali
vučili se, k delu priskočiti i pomagali,
potlam, gda so vu grado posla dobili,
redeše navračali, z doma se odbili.

Majkica i japek so se postarali,
od let i od dela, jakost zgubili,
nesiguren je korak, drfčeče so roke,
prignjena pleča od vsagdešnje moke,
vezda bi moral nešče nje zmeniti
na poli, vu štali, posla počiniti.
Žmefkoga življenja leta se nižo,
čez obraz se čemerne soze šklizo,
dalko so deca, nemajo časa
kaj bi je poglenoli il dali glasa,
zel jih je grad i novo življenje.
Majkici i japeku, navračajo vu senje.

JAPEK I VNUK

Kaj čkomite, stari japek? Od gda smo vas
dopelali,
čez oblok vun fort gledite. Kaj ste mort
zbetežali?

Tu ste pri nas v lepi hiži, jela, pila je na pretek,
ne morate ništ delati, oblečeni ste kak za svetek.

Praf, ti bom povedal, vnuček, kaj na srcu mi
leži.

Makar mi je lepo z vami, misel dalko mi beži,
vu on kraj de teče Drava, vu ravnico, vu gorice,
de dišijo rosne trave, zlatijo se kuruze i šenice.

Vu velkem si se grado rodil, nemreš me razmeti,
kak mi fali veter, dežđ i sonce kaj mi sveti
gda s plugom obračam brazde, gda sejem i
kosim,
med trsjem v gorica j kopam pute z grozdjem
nosim.

Tam me v zorjo zbudijo ftiči, pevec kukuriče,
Hodi bliže kaj si gotneš, sosed čez plot viče.
Zato, vnuček, komaj čekam kaj se vrnem vu
svoje,
k stari majki, vu moj dom i vse poznato moje.

Ivica JEMBRIH

PRIJATELJSTVU ČOVJEKA

Slikaru i prijatelju Joži Turkoviću
in memoriam

Prijateljstvo čovjeka
sve je što ostaje —
poslije ...

Gusta zemlja Tvojih nadahnuća,
Podravina, ljubav Tvoja, topla
poput boje što venama srce poji,
jedno veliko srce,
veće od grudiju,
za rodnu grudu Panonije.

Kada u Tebi više nikoga nema,
a utjehu slušaju samo zvijezde,
znaj da si u nama
i na našem putu,
kojeg si Ti, u ovo proljeće,
prerano upoznao.

Prijateljstvo čovjeka
sve je što ostaje —
poslije ...
Hvala.

ANTEJ NA OKSIDNOM KRIŽU

Samovoljni pojedinci
katastrofom prijete
zajednici čovječanstva ...
(Najnovije doba)

Moj dječak počeo je učiti povijest;
sada je već dovoljno stasit.
Dakle, za njega i vršnjake
počinju priče o ratovima ...

Prastaro doba — doba prije groba ...
Stari vijek — doba čovjeka roba ...
Srednji vijek — doba za boga poslije groba ...
Novi vijek — doba groba mimo boga ...
Najnovije doba — grob bez groba ...

Možeš, more, ispočetka,
možeš zemljo, slučaj gmaza sniti,
možeš, vjetre, krošnjama žutim
obrisati plažu

što je kosti smradne išaraše,
možeš suze kišom liti
na sve bludne si međaše,
možeš, možeš povijest biti
što se ono samo čita,
što se ono samo plače,
jer u knjigama je skrta;
u dušama se i ne vidi,
bez ruku i bez nogu,
koliko je tijelo kraće ...

Kroz svih pet mijena — doba,
»civilizirani« zubi u mesu,
moždane iskre krvi, srodne munji,
kaplju niz čelo Anteja
na oksidnom križu,
i opet zubi kale se u mesu ...
Jer da nešto grizu zubi
zato, crijeva mi, i jesu!
Da održe ovu smjesu
što, apsolutno,
nešto znači — lijesu!

Barem s malo srca,
za dijete što u gladi grca,
stresti trebalo bi »Rokfelerovu« kesu,

da mu se prozračī,
jer već stoljeća zaudaraju
po »indijanskom« mesu,
već se svijetu povraća i mračī!

A što ti novac
kada Sunce postane udovac!?

BALADA O KONJU

E, konja brezik sanja
u nepreglednoj ravnici
negdje predveće:
zorem će pjev oranja
omesti čām zvijezdi Danici:
već traktor krekeće:
na klinu miruje hām...
Konju je suđeno
odsanjati pejzaže:
uz dotrajalu štalu
već su nikli zidovi garaže.
Prođe tursko doba, potkova bat:
od nedavno na Balkanu
ne crkava čovjek,
ne umire at...

GROB POD MASLINOM

(U Španiji 19. kolovoza 1936)

F. G. Lorki
uz 45. objctnicu smrti

U koštici masline
jedno živo sunce jauče,
jedna sipka njedra
nadimlju se:
u zemlji je On, živ,
diše travama.
Krvnik kašlje,
mrave ledene,
savjest svoju
nikada iskašljati neće.

Postoje dva groblja:
groblje dželata
i groblje pjesnika.
Teško je primiti saznanje
da ih jedna zemlja zemlje
da im isti vjetar trave njiše.
Ej, vi ništavni krvnici,
postoje veliki pjesnici!
Postoji grob pod maslinom u Španiji,
od 19. kolovoza 1936,
nosi ime Federika Garsije Lorke.

P. s.
I danas
sjetih se
Ivana Gorana Kovačića...

19. kolovoza 1981.

KOLUMBARI ZNAD KORITA

Vre zdavnja Noja šepesa,
poža vloviti mogel ne bu...
Vu barku
hitil bu nekaj z liesa,
zmeržnjenu ribu ze škrinje,
i senjal bu: tak je na nebu...

A tu, totu,
čez moždena švesa
cverčala bu zemlja,
pohal se bu Jezuz z mesa
na drnjaku krmenatljin-kremlja,
na smetnjaku vuš-ing-tona,
a h Vidovcu ne bu zelja,
ni v Belice kalampiera...

Roždile bodu zvezde, šekeštrijska zvona,
i kurva bu človek i palandra hmajna
i ves šintar kervavi...
Gdo bu ostal gigati —
njegva bu kolajna...

Pāk znovič se bu bog zmišljaval,
vu strahu, kre kopita,
vse bu strah-strahēči-zmēreči
spod kolumbari znad Oršoši-korita.

MORZEJUŠ TIPTIČE...

Morzejuš tiptiče, hjavlja,
koči po zvezda,
z dogi parklji,
capa lavja,
hjavlja:

Gdo je strahopezda:
Tiiii-tiip-tii-tii-tiip...

Morzejuš hjavlja
kukuvačām v gniedzda:

»Kak kornjača
na pleče je opala
jena sončekova zvezda,
obrnuti se nemre,
Zemlja se je zvala...«

Tiip-tip-tiii, tiip-tiiip-tiii...

»Čuješ Mars?«

»Čuje Mars, tu je Mars!«

Morzejuš se hjavlja...

»Morti je na Zemlji rat?

Meni, bogu rata, nišči nič ne hjavlja...

Siečām se, stoprem rat je minul,
znad Hirošime skorem

i moj Mesec je poginul...«

Tiip-tip-tip-tiip...

Nišči se ne hjavlja...

Kaj pāk zvonič hurmari se ta Zemlja,
a tak drobna je kak žemlja...
vnoge diete ne zna jošče
kaj je žemlja...

Tiip-tii-tii-tip

ti-tiii

tiii

p...

PRIČETEK

Česa je rojenje pričetek?
— Morti cvietja, čmêl;
morti boga brez dihanja
štermu ogenj nie na misel;
morti mravlje
štera diela vekomaj,
a bog najemput napravil je vse
i vre neda se nazaj
vu svoj zemleni raj;
a zakaj?
— Smrti je rojenje pričetek,
i same človek ima rad
svoj zavičaj,
zate bog neda se nazaj
vu of zemleni raj:
Straši ga smrt,
em njegov vrt
mravlja i krt
obdelava vekomaj!
A, on, lenuh,
vre nema delati kaj.
Če je rojenje smrti pričetek,
kaj bu delal, kaj?
Pak onda jošče seksualna revolucija ...
Kaj bu delal, kaj?!

SONET ZA — KAJ

Vse kaj sem zipke zagledati mogel,
a niesem rieči, reči jo znal,
tu gde sem spod srca dihanje zmogel
vse vu popievka svietu bi dal.

Tu gde sonce z bregov cviete kak luč,
a svetle vu švicu zorje se htaplja,
nebo zemlje otpira ljubavi ključ
i slana i slatka vsaka je kaplja.

Nema svieta brez perve rieči,
domaja viečna rojeni je kraj,
zagrljaj zemlje, pri kruhu i sveči.

Lastavica sni, čez morje, zavičaj.
Pone jih zgine brez dožne rieči.
Meni je morje, viš, Zagorje i — KAJ!
(5. 10. 1981.)

HIROŠIMA

6. kolovoza 1945.

Zemlja rohlja,
košče kipeče,
oči žnjaveju,
kipiju v lubanja;
kamejnje trepeče
čez serce vrišči;
vu trbuhu začēče:
strah nakažnejnja...
Čez Serce nieme
mlada mati žmiče
strah stvorjenja...
Hirošima, 6. kolovoza,
kervavi svetek smerti...
El je negde v nebu

bog dal silnika zaprti?!
(Kak na nebu, tak na zemlji — »Očenaš«)
I dajle zemlju rujeju »hirošimski« krti
i dajle silnik je kuraž...
Nakladaju i skladaju košče kajkod,
silniki su žrti...
Čaka jih kmica: nieme Zemlje sod...
(6. kolovoza 1981)

BALADA O KRUNICE

Moljila-moljila-moljila,
moljila je mati,
(jošče molji...)
Glad je vu trbuhu kroljila,
a mi sme bili goli,
kak vsa čisla cundravi...
Moljila-je-moljila,
i mi takaj — lačni, gnudravi...
Zemlja ne rodi zrnje krunice;
moka rodi zrnje hrži,
kuruze,
ječmena i šenice.

Jemput je rekla:
»Tulike sem krunic zmoljila
kaj bi meljin mogel mljeti,
a glad je jošče glipše kroljila.
Ne znam vre: moljiti il' pak vmrieti?«

Pamtim vse one kmične moljitve,
ali rajši pamtim jesen:
branje, kositve, lupitve:
pamtim zemlju, trudne moke jesen:
Meljin imel je kaj mljeti.
Gda zemlja moku vrne
bez čisla veselne je živeti!
Zemlja ne rodi zrnje krunice;
moka rodi zrnje hrži,
kuruze,
ječmena i šenice.

RESPRLJOSNUTI PAVUK

Pavuk nema šinjaka ni šâk
vu štere bi pljunul
pak bi ondar išel mreže plest,
on je v kotu merkanje čez mrak,
ze slinje telefuon: kam pem ijest?
Pavuk bi, spreplel bi, čez sviet
vse niti
ze svojih zob
do svoje riti
i nazajdnič cecal bi žerafku
čez Jezušovu drob
i na vudice pijavku
kaj kak serce
i mertva giže.
Ali, pavuk, gda je pijan kervi,
opane s trama,
resprljiosne se
kak zvuon vu sred svete hiže.
I onda, sprepleteni z pavučinu dima,
tešeju križe, tešeju križe...

Črleno sonce Đelekovca

Đelekovec je mesto koje ima oko hilado i šesto stanovnici. blizo je drave, blizo mađarske granice, na cesti koja s koprivnice vodi v legrad il ako očeš obratno. je viš, đelekovčani so ti bili navek buntoven i puntarski narod, a takvi so ostali se do denes. evo, bomo rekli, na primer da je v arhivo gradišćanski hrvati v burgenlandu v austriji zabileženo da so stanovniki đelekovca i susednoga sela (jakoga rivala v nogometo) torčeca, potokli turce dok so ovi 1532. leta išli čez njihov kraj z bosne prema bečo. je to ne kaj god! došli so turci z debelemi... pak so tak prešli. to je moralo biti zapisano v črni knigi. đelekovčani niti sami ne znajo s kim se moro pofaliti. je... je... postojl i slika ivana generalića »đelekovečka buna« s koje se lepo vidi da so tu bune bile česte. (i ve se na sastanki bunijo, mrmrajo kaj ne moči dojt do reči, a kaj tek dok je utakmica protiv torčeca i dok se gubi... hm, to so ti šusi.) pono bi se toga još dalo reči za đelekovec, al kaj se bomo ve hitali na prošlost kad je i denešnja historija zanimlivā. sakaj se događa, ali niš ne vredno zapisati. no bomo rekli samo da je najaktivnije godišnje doba leto dok je denešnja mladina pri hiži. pečo se kokoši, ribe, meso svinjsko, mladi krompir, pečénica i drugo, a se se to zaleje z nekakvom tekućinom. velijo alkohol, je, a kaj je potlam dok se čovek nahrani i zaleje tom tekućinom more samo kamera opisati.

jedno ranje, sonce je bilo tak črleno kaj so jura, toro i levi jedva gledeli, dok so krenuli z đelekovca bilo je šest vur. slastičarna je još bila zaprta i niso se opče zadržāvāli.

toro: već sem godinama ne videl tak izlazak sonca.

jura: meni se samo zevle.

levi: toro, si zel dost vode. ja sem žeđen.

toro: jega na dravi vode.

jura si je slekel hlače, veli ima prelo na riti.

toro je gladen, ftrgel si je pečenicu i... pojel, onda si je zalezāl.

toro: obad me kušnoj baš v zobe. peder. v pol devet stigli so v legrad.

dečki civilizacija!

jura: kaj to ve zvoni?

toro: ste čuli kaj so pokli dok smo došli v legrad ... joj ... komarec me vritnul.

vozi se jena teta na biciklu.

toro: ova teta ima prek popka gače.

jura: dečki ja mislim...

toro: misli ti i dale.

jura: nemrem iti. gladen sem.

toro: meni samo kroli.

levi: ja se moram poscati.

veliki otok.

iza velikog otoka toro je natrgal mrkvu. konačno klopa.

dok so došli blizo selnice skrenuli so na polski pot. čez koruzo so se otpravili prema kutnjaku. kutnjak.

zasedanje na štengama pred kapelom. došle so i dekle, a dobili so i friško vodu.

antolovec.

križenčija.

nekaj so si pojeli, toro je zvadil z ruksaka hrenovke i piceka, levi je imel v torbi ,vu flašici, alkohola. dobro je došel. jura si je prilregel, al so ga zbudili komarci.

pregazili so segovinu.

toro: dok dojdemo v prvo selo ja bom tak viknul civilizacija kaj bodo luđi čuli mobilizacija i si mam zišli.

jura je zel jednoga velkoga kaménā: dečki za suvenir.

bilo je šest vur navečer dok so jura, toro i levi došli nazaj v đelekovec. za njimi je ostal kuzminec, koledinec, zablatje, imbriovec. slastičarna v đelekovcu je bila otprta. otišli so na sladoled. sonce je bilo još črleno.

Stare korenike

Čez kmico, v kunje, šparet iskre hiče, a čez reške jogenj titra i mikti. Sam sem, sedim i študeram. Čez pamet puščam: kak je negda bilo. Vu tem dojde stari japek i stiha se bom se nekaj spominja, a na glas mi reče:

— V zime ti je, sinček, najlepše za nas gruntaše. Kre tople peći ve si saki pravi težak letne žule vrači i jesenske otrđene dlani z lojom maže.

— Japek, dej mi pripovedaj kak je negda bilo — zaprosim ja japeka i spod joka ga pogledavlem. Japek moj je sakaj znal, a i rad je pripovedal.

— Čekaj, sinček, dok si pipo jempot još nafilam. A i znaš, treba si je pamet prepitati, toga pono vu nje jega, pripovesti sake fele. Treba jeno koja paše za to dobo zimsko.

— Dobro, japek! — zadovoljno se na stolcu namestim i vuha si pripravlam.

— Počekaj dok si pipo samo vužgem, leže bom pripovedal — veli moj japek i k meni si sede. — No, već si i nestrpliv, no bom se nekaj setil pak ti bom povedal.

Japek je pomalo s pipe dima otpuhaval.

— Negda smo celo zimo išli v šumo, znalo je drevo pucati od zime. Al kaj je to za mene bilo! Imal sem dobre konje, dobre sane, dobro pilo, sekiro, a kaj je bilo najvažneše — bil sem onda mlad! Sanjak je cvilel pod sanicami. Konji su bili si vu jenem inju, a bormeš i moji mustači smržnjeni. To su bila leta! A denes se vi mladi skoro ni vun ne ufate ziti nek samo malo bole privine zima. Znal sem imeti pon dvor drv. A ve se pri pono hižaj skoro nemaš ščem ni od cucka obraniti. Je, je, tak ti je to bilo, sinček moj!

— Japek, pak je ne baš tak denes! — ne dam se ja japeku.

— No, znaš, baš je ne tak, al mu pono ne fali — malo kake nervozno pove moj japek.

— Vi ste se navek samo z goricami štimali! — potpehnem ja japeka.

— Gorice! To su bile prave rasonode! Da so baš sekire curele, dok sem ja nakanil iti v gorice, išel sem. Na Vincekovo! Kaj so te de-nešnje vaše zabave! Trla baba lan! Da si onda videl! Kak so hegedaši cicali tri dana! Jožina Kiš je bil zimbulaš. Znal sem tumples razdrti!

— A kaj ti ima denešnje možike pribavlati? — velim ja samo kaj bi japeka za jezik malo pocuknol, al se on na moje reči neje obaziral, nego je nastavil:

— Zato navek velim da me zima veselila. A vi ve, takvi mladi ludi, poni zdravja i jakosti, a samo bi doma sedeli! Te brbrave radije poslušali i televizijo na večer gledeli! Ja nikak nemrem verovati, da tu vrag nema svoje prste!

Japek je pak nafilal svojo pipo.

— Kaj baš moraš tak zakadeti vu te kunje? Kak ti bo spati vu tem dimo? — očem ja japeka odvrnoti od pušenja, al se on neje dal zbuniti pak veli:

— Sem ne bil za svojega življenja pri doktoru ni jempot, ni onda dok je kum Ivina Špevec očel na kostanj. Lepo sem mu rekel: »Nejdi gore, malo si pijan!« Al kaj bi on poslušol. Bil je pun kuraža. Očel je do samoga vrha. I kaj! Tek se lepo gore nihal kak lampaš na lončarske kole. Sam se nikak neje mogel odeti, pak ajde ve Đurina po njega. A lepo sem mu rekel: »Nejdi gore!« Komaj smo ga otkvačili, ja i međaš Martin Lipuš. Jeno pol vure je ne došel k sebe. I kaj misliš da mu je kaj bilo? Ni vrag ništ! To smo mu malo zeprali vu prave domače žganice, malo je zritel s petami i pešice još kre mene išel domo sedem kilometri ... A denes? Nek si samo malo porežeš prsta, mam bežiš k doktoru, mam inekcije i pitaj boga kaj se ne!

— Je l to baš tak bilo, s tem kumom Ivinom Špevcem?

— Kaj ti misliš da ja farbam?

— A kakve so negda bile kartanije — bržebole pitam ja kaj ne bi japek morti vustal.

— Je, je, kartanije!

— So to bili duraki?

— Duraki, nego kaj ti misliš! To je prava igra, za prave kartaše. A mi smo bili baš ti, pravi kartaši! Da ti je bilo videti! Navek smo na Tri krale, tu pri meni se kartali. To ti je bil mojega joca godovnjak, Boltek! Kak ga je goder on obdržaval, tak ga i ja obdržavam, stare šege se nesmo zatirati. Jeden narod, ako ne zna začuvati svoje i svoji starci običaje, on se sam po sebe zgubi. A pogotovo vu ovom denešnjem svetu kaj je podložen preveć promenem. No, no, de smo ono stali? Aha, duraki! Moj ti jotec dodje tak na Tri krale navečer ... ti se ga malo sečaš, kaj si ti bil onda? Posranec, za niti vu dučan poslati, dok je on vmrl ... Dok je on bil živ, tu su se skupili njegvi pajdaši. Te si ti spomenke trebal čuti! Se kak je negda bilo. A kartali so se na durake, sosed sosedovo ne tere! To ti je bila kartanija. Samo kaj smo mi klapci ne mogli dogo zdržati f hiže. Si so pušili doma-

čega duhana i to s pip na dogem kamišu. Tak so znali zakadeti, kaj so muhe omamlene padale z gora s prsnic. Onda znaš kak je bil jaki te duhan. A kaj so ti denešnji cigaretlini naspram negdašnjemu duhanu, kake da bi slamu pušil!

— Pak se več i ja sečam toga kartanja tu pri nas f hiže — zaletim se ja japeku vu reč.

— Je, sinček, ti se sečaš moji pajdašov. Ali ni ti dečkov več nega! To so bili druga generacija, mlajša od one za kojoj sem ti ve pripovedal. A to su bili Bači Franjica, Šimun Češnjek, Matok Perek i sakak tetec Benkov Jendrina, a znal se tu naklatiti i Blažina Kelemin. Se sami vinski brati! Ništ više, nego samo tri igre čez celo noč, i sakak, durake, sosed sosedovo ne tere. To ti je bila kartanija! Ivina je piti nosil, belo, čistoga cepa. Pak se tu i popilo sigurno jeno vedro čez celo noč. To ti je bila kartanija! Bormeš ja ove denešnje preferanse, belote, šnapse, ajce, rabline i vrag im nek za ime zna! ne razmem baš ništ! Se sečaš Pereka? Kaj se te znal kartati! Bil si več fajm deran dok je on vmrl, mislim da si mu i križa nesel na sprevodu. Kaj se te znal kartati! Sedem pot so karte išle z roke v roko. On i Šimun Češnjek nigdar so ne mogli vu jeno vreče.

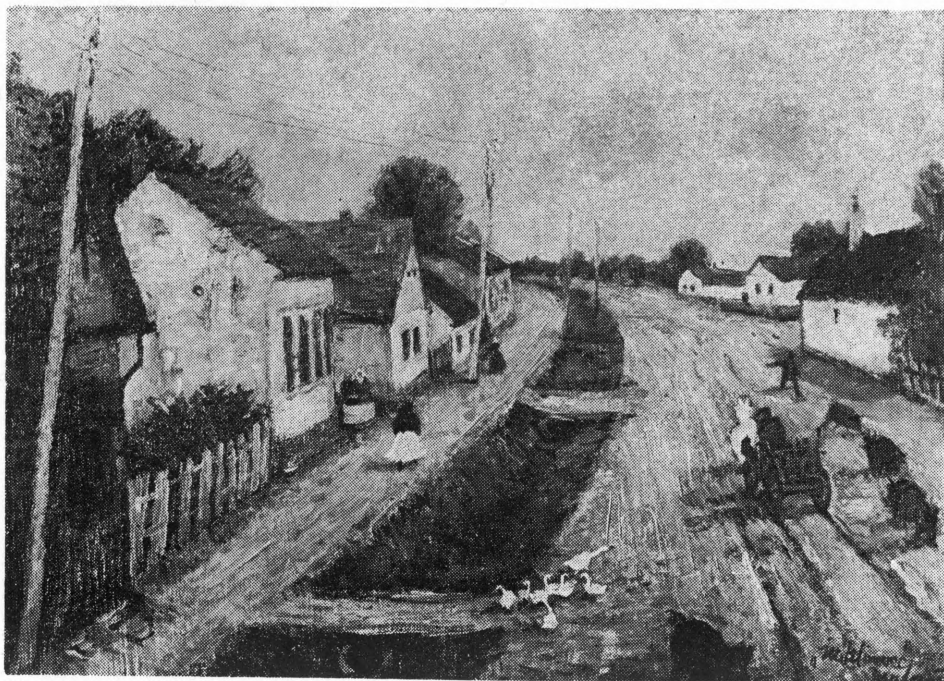
Japek si je počel pipo čistiti i na dlan baguša stepati kaj si bo del rano pod zob. Baguša je japek spravlal vu jeno malo dreveno solenko jer bi se vo plešne škatulke pokvaril. Tak sem čul pripovedati kuma Šefino Ivoka. Je l' to istina, nesem vupal japeka pitati. On si je lepo svojo pipo osnažil, naponil i pomalo dima otpuhaval. Malo se kakti zbrehnol, pomeknol na stolcu i poglenol vu mene, a ja sem komaj čakal da bi još nekaj čul to večer dok je bil raspoložen za pripovedanje.

— A kak ste negda kosili na Laščecu?

— Em sem ti to več povedel! Nego, ovo sem ti ne pripovedal. Znaš, tak sem ti jempot dobil drva za ogrev vu Plave. A z menom su još dobili i Francek, Perek i Šimun Češnjek. Kaj boš bole razmel, Plava ti je šuma tam vu Bilogore, i to prava šuma. Tu smo mi, naše mesto, bili ošumleni za dobivanje drv.

— Japek, pak si ti i mene negda pelal vu to Plavo — obatrim ja japeka z mojim poznavanjem te šume Plave.

— Nu, praf, bil si z menom tam! Bila ti je tam jena bukvetina i to prava mrha. Si so rekli: dala bo šest klaftri skal, a dala je sedem. Kak smo se morali vu drve podeliti, to smo jo morali na skale skalati. Saki je zel k sebe

F. Malančec

Stara
Koprivnica

jenoga težaka. Ja sem zapregel kobile, nametali smo na sane sega halata, pile, sekire, zagvozde, bate, piti, jesti za nas i konje i ajde mi drugi den v tri vure zarana, kak se več išlo, vu to fajn daleko Plavo. Krenoli mi zdoma, a to prava zima. Dojemo v šumo, tam je bilo se vu jenem inju. Drobneše drevo je pucalo od zdenjave. »Dečki« — veli debeli Perek — »ako je koj juho denes zarana jel domaj, te je ne dobro napravil.« »Zakaj?« — pitajo si vu jeden glas. »Zato, kaj mu se bu smrzla vu črevu« — pove Perek kak s puške i tak se ftečno nasmeje kaj je sa šuma zažvenela. »Vi navek nekaj znate, bači!« — samo je nekoj od dečkov zmrmlal vu pol glasa. On ti je navek nekaj zmogel, i to ono čega si se najmanje nadal. Kak smo se zmetali ze san, dečki so mam počeli kupiti drva, suharke koji so napadali sod po snegu, samo kak bi si malo stopili ozdenjene noge i roke. »Treba brže jognja nakuriti, ajde dečki, saki nekaj ja nikaj i jogenj bu« viče debeli Perek i od nekod spukne policijnjačo žganice. Najprve je nategne sam, a onda ponodi Šimono Češnjeku koj se nekaj okre svoji zmržnjeni mustačov zbrisaval i reče mu pol vu šale, a pol zresna: »Dej, Šimuna, nategni si dobro, kaj ti se gliste omame vu črevu, a i kaj ti ne bo tak ni zima. Ta prava žganica zagreje i zmržnjeno dušico, a ne samo telo.«

— Jeje vrag te debeli — nasmjem se ja.

— Je, te debli ti je navek bil pravi čovek vu sakvačke brigaj i situacijaj, nigdar neje zagubil ono svojo pravo vedrino duha i smisla za šalo! Dečki so jognja več fanj raskurili, ja sem prtjal još fort okre konj, pokrival i jesti im nametal. Pometali so barile okre jognja kaj se i oni malo stope, a i samo kaj se malo zgrejo, bodo lekše delali okre bukve. Pogledajo se jen po drugem kak da se pitajo kak bodo to debelo bukvetino bez velike muke povalili vu te debeli sneg. Onda je nešče pustil čez jezik: »Kak bomo, s koje strane, na koj kraj visi?« Perek veli da imamo coprnsko maščo, ve bi mi lepo bukvo namazali i ona bi sama dol polegla. Dečki se vudri smejati. Vidli mi si skupa, da tak ne bo ništ i nikaj posla obavleno samo z jeziki, da bo treba dobro v šake poplukati, a i se kotrige ponateči. Prikrepcali se mi okre bukve, četiri pilo vlečo, dva cvike podbijajo, dva pri jognju paze na barile kaj se ne bi pretopili. I tak posel ide naprvo. Za jeno vuro je bila dole. Meter i pol je bil prvi furek debeli. Se smo zrezali na meter i negde okre polna bili smo s tem pri kraju. I ve je samo bukva čekala sekire i cvike, a i dobre,

žmehke, drvene bate i još bolje prave dečke koji bodo nabijali s temi bati.

Japek je tak naglo dima povlekel s pipe, kaj se bogec zaliknol. Dobro se zbrehal, malo so mo i soze na joči vudrile. S frtunjom si je joči zbrisal i još prifilal pipo pak je nastavil pripovedati:

— S Šimunom je bil njegov zet Joža. Mi smo imeli prave drevene bate, okovane železnimi rinki i na doge držalke s kojemi se je dalo za prav jako vudriti, a Šimun si je zel, prek pota pri kolaru, maloga batoka, ščem je kolar špice kalal. I tak smo se napodne naobedovali, a i mal-ko počinoli i ve smo z novom jakostjom počeli kalati na meter narezane trupce. Joža je nabijal z batom dok je Šimun držal za toporišče i ram-lal sekirom. I kak je to bil mali batok i lehki za vudriti, trebalo je fest zamahnoti i klopiti kak bi drevo bole čulo. Nabija zet, se je vu jenem švicu. Zet, mlad dečko vu najakše lete, ne-je šparal, nek je vudiral. Šimun je pak furt bil straho za bata da se ne bo potrl, a obečal ga je celoga domo nazaj donesti. I — batok neje držal! Razletel se je kake da je bil z repe. No, dobro, kaj se batok razletel, ali je jeden komat zadel tasta vu samo koleno, tak kaj se on zrušil na pleča vu sneg. Perek se smejal ze sega grla, tak kaj so i kobile digle glavo i prestale jesti. A Šimun, bogec, neje mu bilo lefko, javče i slifče, kali kolena, kali batoka. Obedvoje ga boli. A Perek kak Perek, fort je pripovedal: »Ja sem baš gledel, štel te je vmoriti samo kaj bi brže tala dobil!« On ti je takov bil, neje bil zdrav dok ne bi z nekoga bedarije zdelaval. A kaj je napravil z barilov! Kak so se pritaplali pri jognju, so nam fort bili na joku, a on je saki čas trčkal k jognju zapušavat, pak bi se mam i napil, al saki pot z drugoga barila. Kaj smo mi znali da je on v saki baril baguša napustil! I tak, idem ja jempot kaj si malo popijem, probam z jenoga, z drugoga, z trečega, si so bili bagušerani. Mam sem znal kulko je vur, neje mi se više pilo. A on veli: »Dečki, samo vi lepo pite, baguš se betege vrači.« Potlam so dečki talili snega pri jognju, to vodo otaleno smo malo oladili vu snegu i onda pili. A on se, prefriganec stari, ftečno smejal i Šimuna tručal z vinom.

Japek je malo počkomel pak veli:

— Eto, vidiš, sakaj sem ti ja preživel s temi ludmi, al naj zabiti da so to bile stare korenike, jako priraščeni za to našo majko zemlico. Takvi se denes ne rode, moj sinčec.

Tak je bilo kre tople peči vu doge zimske večeri.

Vuk i jedna mala

Kad iz dječje košuljice izmigolji jedan zvrkasti i zahuktali curetak, onda na svakom koraku zapada u neprilike, a meni su zvijezde, izgleda, odredile da mi se najbedastije nezgode dese baš u kinu.

E, pa sjedim ja tako jednoga lijepoga predvečerja u kinu kao i obično, po našem nepisanom zakonu, sa strane. Moje su sve prijateljice stasite i visoke, a ja niska i okruglasta, uvijek sam im prirepak, pa mi ni mjesto nije među njima, nego na kraju. Ako šćemo, one idu jedna uz drugu i dok su im glave u meni nedokučivim visinama, ja cupkam kraj njih i uvijek, prokleta! malo zaostajem jer im je korak duži od moga. Ako smo u kinu, zna se kako sjedimo: ja pa sve ostale, ili sve ostale pa ja. Tako je i ovaj put: ova, ova, ova pa ja. One se gurkaju, šapuću, šušćaju, a ja, iako trinaesto prase, prenemajem se kako se izvrsno zabavljam. Čupkam po svom kaputiću koji sam savila u krilu a okrugli su mi obrašćići kao pun mjesec.

I dok one guguću i ćućore, ja istežem vrat i podmećem pod stražnjicu ruke, ne bih li izgledala bar malo viša. Prodala bih dušu vragu, samo da me istegne za tri prsta. Najradije bih sjela na kaputić, ali to, zaboga, ne ide, tako mala ipak nisam. Sjedim na rukama i važno sam se isprсила, pa su moje dvije narančice sasvim lijepo iskoćile ispod haljine.

Prije samog početka filma sjeo je do mene jedan muškarac. Ziruno je u mene, pogled mu se za tren zaustavio malo ispod mojih ramena, ja sam svoje narančice jače isturila, uprla se koljenima u stolicu pred sobom i stisnula šake na kojima sam sjedila da još malo dobijem na visini. Samo, mislila sam, prestar je za moje prvo perje. Bježim od svakog muškog koji je preko dvadeset i pet. Oni su kao gusta šuma puna tajni i nikad ne znaš iza kojeg će drveta iskoćiti kakav ne daj bože! medvjed ili vuk. Za čas te može zgrabiti i da vidiš onda gdje je vrag doma! Moji su vršnjaci sasvim nešto drugo, možeš ih motati oko malog prsta koliko te volja, ali od muškaraca u zrelih godinama bježi koliko te noge nose. Tako su govorile moje prijateljice, tako sam govorila i ja.

I počeo je film. Dobar neki film. Ruke su me zaboljele pa sam ih izvukla, ali sam ih ostavila kraj sebe u stolcu da, ako se nenadano upali svjetlo, u hipu sjednem na njih. Gledam ja u ekran, gledam, sva sam u radnji na platnu, lijepa sam kao glavna glumica, dešavaju mi se najdivnija čuda ...

... kad mi nešto pomilovalo nogu.

U mome mozgu kratka stanka. A onda gotovo čujem kako mi je srce zabrzalo. Buljim u ekran i ne mićem se. Eh, što ti je žensko! Pretvaram se da pojma nemam što me to miluje po nozi, a znam, točno znam, znam srcem i mozgom, znam cijela, od kose do nožnog palca, ali se ne odajem. Nogu, jasno, ne mićem, ali — samo mirno da moje prijateljice nešto ne primijete. Ovdje dolje ionako je mrak, moj kaputić u krilu mi je dobar paravan i nema razloga za uzbunu dok me ova ruka, jer od prvog sam časa znala da je to neznatčeva ruka, ovako, gotovo neprimjetno dirka. Uostalom, ništa mi zlo ne čini, samo se nježno, kao leptir, prislonila uz moju lijevu nogu. Buljim u platno, ali više nisam glavna glumica.

Mirujem dakle, film ide dalje, ali čao! moja lijepa s platna. Ja imam na lijevoj nozi pravu živu ruku pravog živog muškarca. Malo starijeg doduše, ali — nije važno! Jedno je film, a drugo je kad te grije nešto živo baš tamo gdje ti je najmilije da te grije. A kakve li samo prste ima!

I kako je samo to izveo! Moji bi vršnjaci zasoptali kao lokomotive, usfucali kao ježevi, ušeprtljali i zaslinali, a on me miluje, zapravo, sam bog zna da li me miluje ili me samo nježno dotiče, kao da je to nešto najprirodnije na svijetu. Eh, što ti je iskusan muškarac!

Ne znam ide li vrijeme kao ludo ili se zaustavilo, jer ovi nježni prsti na mojoj lijevoj nozi polako, sasvim polako klize po mojoj goljoj koži, a meni srsi idu kićmom.

Jao, samo što na tome neće ostati, u to sam sigurna. Što ću ako moje prijateljice primijete da se između muškarca i mene nešto dešava? Odreći će me se, znam. Da je to neki klinjo, bilo bi vrlo jednostavno. Fliknula bih ga preko nosa i sve bi bilo O. K. Ali što da radiš s jednim ovakvim? A ako se ovi prsti mic po mic nađu na mjestu gdje sam vrlo osjetljiva, bit će kraj mojoj lukavoj mirnoći i s kim ću se onda, dođavoła, družiti? Da sam bar za pedalj viša, ne bi mi bilo mjesto sa strane i sad bi neka druga rješavala ovaj gorući problem.

A gorući bogme jest. Jer njegova se ruka dovikla do moga koljena. Što ću ako se počne podvlačiti pod kaputić, ili, jao, pod haljinu? Što da radim, a da ne ispadnem glupača? Srećom zaustavio se. Fin gospodin, on to polako, znam ja. Ne mićući glavu, samo očima, ionako se ne usuđujem pokazati da sam živa, pogledam ga.

Kako se samo može pretvarati da tako pažljivo gleda film? Draška mi koljeno, a gleda u filmsko platno kao da se ovdje dolje ama baš ništa ne dešava. Ni da bi trepnuo! Pa dobro, i ja ću tako. Da ne pomisli da sam guska.

Onda mu je ruka opet skliznula niz moju nogu. Osjećam jastučice njegovih prstiju na golom mesu, slatko se ježim, ali se ne odajem. Stisnula sam šake zavučene između svog stražnjeg dijela i stolca i samo plovim.

Moja prijateljica zdesna pomakla se i to me lecnulo. Odmakla sam nogu instinktivno. Ne-znanac se pomakao i ruke je nestalo.

Popravila sam kaputić prebačen u krilu i ponovo zavukla ruke iza sebe. Smirila sam se. Film ide dalje. Čekam, ali ništa. Da nisam previše povukla kaputić na lijevu stranu? Provjerim, ali sve je u redu. No, ruke nema. Pomaknem nogu još malo ulijevo, ali dolje više nema ničega. Moja bi noga mogla igrati i nogomet, toliko ima mjesta. Čekam, čekam. Ništa. Film se vrti.

Uplašio se, prdonja. Uostalom, što on misli, tko sam ja? Slučajno sam se našla kraj njega u mraku, a on odmah čap! za nogu! Gle ti njega! I to mi je nekakav fini gospodin! Znam ja takve stare drpatore, aha! Takvi samo gledaju gdje su mlade i hop! odmah skaću. Jopac stari! I taj bi plazio po meni E, nećeš! E, nećeš! Samo neka pokuša, ritnut ću ga tako da će me zapamtiti!

Demonstrativno sam povukla nogu s njegove strane. E, neka me sad nađe, ako može!

Zagledala sam se u ekran. Mnogo mi je filmske radnje promaklo, ali nema veze! Pohvatat ću ja već sve konce.

Kad — evo ga opet! Ovaj put direktno na koljeno. Smjestio se na moju голу nogu kao da je tu doma. A kako su mu samo prsti nježni i mekani! Što li taj radi s ovako finim rukama? Bože, kao da nisu od ovoga svijeta. Tako me toplo, toplo dotiče. Koža mi se ježi od miline. Oh, odoh ja u blaženu maglu.

Ja, što se to sam mnoom dešava? Što bi rekle moje prijateljice da znaju za ovo? A moje tetke, strine, ujne, moje glagoljive susjede? Koliko ih samo ima na koje mora misliti jedna pristojna djevojka kad je drže za koljeno!

Ali, ovi prsti! Muški prsti, a pitomi i blagi. Tako drhtavi i topli, tako pažljivi i strpljivi! Trebalo bi ih ljubiti jednog po jednog, jednog po jednog...

No, na ekranu sklapaju brak, što znači da je film pri kraju. I baš kad su se najvatrenije ljubili ruka se počela spuštati niz moju nogu, a onda se ponovo vratila na moje koljeno, zastala tu samo čas pa se opet spustila niz moju nogu i ponovo se vratila na koljeno. Oh, dobro, dobro, shvatila sam, nisam baš takvo tele, iako sam mlada. Gledam i ja filmove, zaboga, znam kako to ide. Shvatila sam: nastavak će biti poslije kinopredstave u našem mračnom parku. Ježurci mi ližu kičmu. Jasno da ću doći.

U tom se trenu upalilo svjetlo.

Na mojem golom koljenu bio je gospodinov šešir.

Sve sam shvatila u hipu.

Da me bar pogledao kad je izlazio iz kina.

Bezobraznik jedan!

Miklinovec

(Svako djetinjstvo ima svoju zemlju čudesa
i svaka zemlja čudesa ima svoju Alicu. Tako ja
imam svoj Miklinovec)

Miklinovec. Ime poput odbačenog, ružnog pačeta. Onima izvan Koprivnice ne govori ništa, i novodoseljenicima ne znači gotovo ništa. Zna ju tek da je to tri kilometra duga ulica što se s Koprivnicom spojila gotovo jednako teško kao što se spaja s Bregima. Ulica oštirih zavoja, uglasta, trbušasta, bez ikakve urbanističke zamisli, s groznom četvrtastom trafostanicom na samom početku, sramežljiva kao stara cura koju u potajnici uštine još golobrado momče. Ispod kuća s lijeve strane, zapuštena crna lešnata staza, crno kolje s osušenim stabljikama paradajza, trule glavice zelja, čerdani prokulice i gdje kakav busen isušene trave. Ulaz u ulicu izaziva antipatiju u ljudima kojima od ranije nije prirasla srcu. Kad uđeš čini ti se da si iznenada banuo u nekakvo još nesređeno selo i nametne ti se, samo od sebe, pitanje: što se može voljeti u jednoj takvoj ulici? Što je to što čovjeka može vezati za ta dva reda nabacanih kuća, komad vijugava asfalta i niz starih, kvrgavih oraha? Gdje je ta panonska pastorala ili neki specifikum zbog kojeg bi sentimentalnim lancem mogli biti vezani za ove prostore? Gdje su ti ljudi i može li se njih voljeti?

Može, može!

Miklinovec je kao stara, nozi pripasana, cipela. Dok s izrazom olakšanja skinješ novu elegantnu, ali krutu špicericu, uskočit ćeš u Miklinovec kao u razlokano gozjericu i dvije minute poslije biti na starom, dobro poznatom tragu. Prašina s njenih potplata uvijek može govoriti o starim putovanjima. U trenutku dok zamakneš za onu nakaradnu trafostanicu ti si prošao kroz zrcalo i u drugom si svijetu. Ušao si u svijet u kojem je za tebe sve moguće, gdje su stari mačori Kaci duži od metar i četrdeset bez repa, gdje se bore sa štakorima po tavanjskim gredama na mig gospodara, gdje je običan sivi stajski zec toliko hrabar da se bjeso-mučno ustrempljuje na osamsto kilograma teškoga rasplodnog bika i grize ga za podgrlinu, gdje se u nekoj divnoj jesenjoj noći, pri treb-ljenju kukuruza, rastave seoska kola u štaglju, a sastave na orahu...

Eeee, maj Majklinovec bluzzz...

Kad je deda Štefina pocugal pol škafa vina i steral baku Zozefinu i pajceke i krave sveee oooo jeeeeeah...

To je bil maj majklinovec bluuuuuzzz...

Za guravu prasičku mislil da je tat i z nožem fpičil odma ju vu vrat, mam dal napraviti raženj pod orehom i otrpl diskač pod štaglenom strehom I tu se singal samo majklinovec bluzzz...

Da su kojim slučajem Crnci iz Afrike umjesto u New Orleans bili brodovima prebačeni u Miklinovec, danas bi prijestolnica bluza bila u Miklinovcu, a ne u Americi. Miklinovec je uvijek imao atmosferu. U Miklinovcu si naprosto morao postati nešto ili netko: pijanac ili Mefisto, odbačenik ili psovač, karataš ili pjevač, nogometaš ili kipar, direktor ili političar, dobar čager, pjesnik, mesar, huncut, zabebant, šuster, brijač, nakupac i preprodavač stoke, braća smeća, mesar ili podvođač, ili naprsto — propalica. Bilo što. I glavno geslo svih starih Miklinovčana bilo je: budi bilo što, ali ni za boga nemoj biti — ništa! To je svaki klinac morao naučiti kao osnovno pravilo koje vlada životom. To je bilo jedamput jedan, kaj piti vodu, da te netko probudi u dvanaest sati u noći.

Ući u Miklinovec značilo je ući u svijet lepčiči, i tuta, šaragli i kolomaza, u parme pune mirisa otave i fine prašine od zlatne slame, među bazgu u cvatu i ljeske s dugačkim smeđim resama, na ribnjake u kojima su svoje carstvo imale krastače i zeleni skunkači, među Kičimbachi i Lukice, Kelemince, Cestarinkače, Tubikance, Prvčiče, Prandiće, Parage, Fičke, Megle, Čikoviće, Rudolfe, Kvakariće, Nemije, Šestake, Matulice, Gažije, Rozene, Francine, Ivine, Matušine, Šefine, Katene, Pepice, Barbare, Jandrine i Mikule, Istočke, Buniće, Štekoviće, Popijače, Šipkoviće (i neka mi oproste svi oni čijeg se prezimena, imena, ili nadimka ne mogu prisjetiti), među žute i pepeljaste pse križnace Pufije i Jelbije i Rexe (kojeg li otmjenog imena za običnog đukca!?), u atmosferu psovki, prebiranja po čislama, pelaja crnog, prezrelog stajnjaka, vađenja repe, iskomušanih klipova zalivenih dugačkim gutljajima rakiye i rutavog muškog smijeha; doći u Miklinovec značilo je udahnuti miris gnojnice i bageša, toplog mlijeka tek ištrcanog iz nabreklog kravljeg vimena, zrelog kravskog talova, rahle zemlje što se isparava u predvečerje, tople rakiye što poput konca tankom niti curi iz bakrene cijevi, miris tek mljevenog kukuruznog brašna i friške prćetine, miris zaneređene djece i upišanih staraca, miris

domaćeg Delevarija što se cakli u kupici poput glasovitog Dingača, miris božićnih pišingera i mužarskih vrućih cijevi u kojima je upravo eksplodiralo dvije šake crnog praha i pola nabijene ciglenke.

Miklinovec je tek zarasla rana što svrbi, po kojoj se tek ulovila nježna kožica koja boli na najmanji dodir. I nije važno što je Miklinovec: ulica u jednom gradu ili selo. Nije važno ni što drugi misle da je on. Fućka se Miklinovcu za druge. Miklinovec je samosvojni organizam koji živi po svojem unutrašnjem ritmu samo njemu razumljivom i teško ga tko izvana može shvatiti, ukoliko nije zakoraćio kroz ono ogledalo kojim se Miklinovec skriva pred tuđim pogledima.

Miklinovec je onaj moj djed Štefina, šuster i huncut, zajebant i cuger, poštenjačina i dobronamjernik u kojem se veliki dječak smijao skroz dok se sivozelene oči nisu zadnji put zaklopile. Miklinovec su i oni njegovi pomrli kompići kojima nije bilo teško rastaviti zaprežna kola i odnijeti ih na orah i koji su mu za okladu popišali njegovog oštrog psa, a on ga je, trućljiv, dao ubiti. Samo se u Miklinovcu moglo dogoditi da taj isti Štefina hoće svoje velike cimbuće nagurati u bunar, jer ga »teca« Barbara nije htjela pustiti u kuću da joj »igra« na njezin imendan (nije imal tri čuke s cimbulama ko ni ja!). Srećom cimbuće su bile prevelike, pa nisu mogle u tulavku. Koja ulica ima Kočarce i Pažute, Matišin mlin i Kut, nogometno igralište i momčad, park i društveni dom u kojem se stalno nešto slavi? Do nedavno ste u Miklinovcu mogli vidjeti jedini drvored oraha u našem gradu, pod kojim su se izležavale dokone guske i siktale na derlad koja je tu zelenila koljena jurcajući krpene lopte. Koja vas ulica može odvesti u Bregovsku šumu, u Šalovicu i Berek, na potok i u Lipje? Gdje to postoji usmena književnost jača od one u Miklinovcu, što se prenosi iz generacije na generaciju taložeći na potki dodatke svake generacije i prerastajući pomalo u legende?

Riječ »šlignuti« ne pripada mi nikud nego u Miklinovec. »šlignuti« znači bičem zasjeći zrak i ni jedna druga riječ ne može fonetski, onomatopejski i metaforičnije označiti taj prasak zraka pod oštrim trakom kože. Ili, riječ »candra« — stara isprana krpa (varaju se oni koji misle da je to pelena, u vrijeme kad je riječ nastajala nisu postojale pelene), glagol »zveznuti«, »beliti se«, »preželočiti«... Cijeli jedan posebni rječnik nad kojim bi lingvisti počupali kose prije nego bi sve to potrpali u zabne ladice.

Cijelo jedno djetinjstvo izvozano na spojenim oranicama, provedeno hodajući uz toplo kravlje truplo po redovima ispred pluga, otkošeno u otkosima rosne djeteline i zametnuto po Miklinovečkim kutkima, tek tu i tamo prasne u eksploziji asocijacija.

Zito je vršeno u prašini pod štagljevima, Duginin prastari traktor, dugački, široki remen se unakrst spajao na dreš što tutnji i napreže se, gutajući snop po snop, dok mlada snaha

britkim nožem reže slamnate pojase i zažarenim obrazima se osmjehuje vještom šopaču. Uz svu brigu za bubanj ispod svojih nogu, on je tu i tamo stigne pipnuti za nabreklu dojku ili se očesati o ponuđeno bedro. Djeca vrište, posipaju se pljevom, a ozbiljni domaćin, zamišljeno i mrzovoljno bulji u jezičak na vagi. Puno je tuška. Gazdarica sa svojim pomoćnicama čupa tuste guske koje će se za koji sat zarumeniti i nadjevne naći na stolu pred prašnim težacima. Vrijednost gazdinstva mjerila se uvijek po metričkim centima dobivenog žita. To se saznavalo uvijek na neki čudan način, ma koliko je svaki domaćin želio izbjeći da se sazna. Postojale su cijele rang-liste i svaki se svrstavao prema tome koliko je zrnja nanosio na vlastiti tavan i u komorske škrinje.

Sve je to moj Miklinovec u kome se na pet kartica može reći malo ili ništa. Sve su to moji Aličini sni koje razumiju samo sanjalice, pjesnici, ili stari Miklinovčani. I zato ne frkćite nezadovoljni nosom kad vas put nanese u moj Miklinovec. A ime mu dolazi od crkvice Sv. Nikole (Miklinovčani izgovoraju: Mikula) koja je nekad postojala kod današnjeg raspela; za nasnu istine neka bude spomenuto.

MOSNA

Mosna i nije nešto od ulice: upravna zgrada »Komunalca«, već davno zatvorena Trumbetašova kovačnica, križ s raspetim Jezušom, falac najživlje podravske prometnice, nema nogostupa, nema cvijeća, tek se ruše stara, vlažna zdanja da bi se od stare cigle gradile nove kuće što će se načekati prije nego dobiju fasadu. Mosna kao Mosna, nezanimljiva i siva ne bi ni bila predmet našeg zanimanja da u njoj nije ugašen posljednji kupleraj što je 1927. godine egzistirao u našem dičnom gradu. Ta godina se bar službeno smatra kao godina kad su u Koprivnici kupleraji prestali postojati. Iako se mnogi neće složiti s ovim povijesnim faktom, nego će reći da i danas u ovom ili onom obliku postoji prostituiranje, a da je često prisutna i kuplerajska atmosfera, ja bih ih upozorio da je sva sramota za razbludni život Koprivničana pala na ona četiri prozora s rešetkama, pod onaj krov prekriven solidnim »biberom« i njegove nekadašnje štice koje su već vjerovatno sve do jedne pod »pažom«.

Gledajući presnimak jedne davnašnje fotografije, napravljene navodno te sudbonosne godine kad je zauvijek prestao život javnih kuća u Koprivnici, čovjek se i nehotice zapita gdje su te dvije žene, taj krupan muškarac u bijelim širokim hlačama s šeširom čvrsto nabijenim na čelo? Gdje su ta dva klinca od kojih jedan sjedi u staroj »Balili« ili »Fordu« parkiranom na prašnoj ulici? Tko bi rekao da je jedna takva seosko-provincijska sredina svojevremeno trebala čak četiri bludilišta? Gdje je to vrijeme koje je bez svake sumnje bilo daleko manje licemjerno po pitanjima morala od ovog našeg današnjeg? Naime, žene su se varale, ukoliko

se općenije s bludnicom uopće može nazvati prevarom, na za to službenom mjestu, pa nije bilo potrebno izmišljati službena putovanja, izlete, proslave, poslovne pregovore i tome slično. Zamislite, nije bilo ni svih onih uzročno-posljedičnih situacija koje nastupaju prije ili kasnije ako imate ljubavnicu. Nije bilo šaputanja iza leđa vaše žene, vi joj službeno i niste nabijali rogove, a bože moj, bilo je najnormalnije da se s vremena na vrijeme ode u kupleraj! Promiskuitet je ugrađen u ljudsku psihu baš kao i mržnja ili ljubomora. Ima li groznije stvari nego cijeli život biti vjeran jednoj ženi, ili jednom muškarcu, ako hoćete?

A u koprivničkim bludilištima važila su pravila kao i u svim drugim bludilištima Austro-Ugarske, a poslije toga kraljevine SHS. Pravila vrlo stroga. Profesionalne bludnice postajale su djevojke i žene svojom voljom i svaka prisila u smislu tjeranja na ovaj nečasni posao bila je strogo kažnjiva. Bludnice su bile registrirane pri gradskom poglavarstvu, a pod zaštitom vlasnice bludilišta. Bludnica je mogla postati djevojka koja je napunila 17 godina, a isto tako bilo je strogo zabranjeno seksom častiti klince ispod 16 godina. Sve krasno piše u pravilniku, odnosno, njegovom izvatku tiskanom na kraju svake bludničke iskaznice. Svaka je bludnica morala imati svoju iskaznicu sa slikom u kojoj su bili upisani svi podaci o njezinom izgledu, ime i prezime, godina i mjesec rođenja, kao i dan svakog pregleda s potpisom liječnika koji je pregled obavio. U iskaznici jedne Alojzije, koja je izdana od Kravljevskog redarstvenog povjereništva 23. rujna 1915. godine u Koprivnici, stoje podaci: »Alojzija L. rođena 1899. godine u Šestinama, Zagreb, srednje visine, okruglog lica, smeđih očiju, i primjerenih ustiju, kestenjave kose, pravilnog nosa i crnih obrva.«

U naputku na kraju iskaznice govori se o pravima bludnica, pa tako nailazimo na podatak da je vlasnik bludilišta svojim stićenicama morao osigurati prostorije »za rad«, čistu rubeninu, 2—3 sata šetnje dnevno, morao im je ostaviti jednu trećinu njihove dnevne zarade, a nije ih mogao prisiliti da svoj posao rade više od tri puta dnevno. Bludnice su morale imati četiri obroka dnevno, uvjete za obavljanje osobne higijene, kao i redovite dnevne liječničke preglede. Osim što su se u gradu morale pojavljivati čedno i nenapadno odjevene, bilo im je strogo zabranjeno posjećivati »kazališta, javne predstave, trkališta, koncerte, plesove, javne restoracije i slastičarnu«. Poklonicama najstarijeg zadata na svijetu bilo je također zabranjeno izlagati svoje draži slučajnim namjernicima na prozorima bludilišta, te bilo kakvo drugo namaljivanje mušterija u svoje »izopačeno« prebivalište. Jedino što te jadnice (!) nisu imale u tadašnje vrijeme, a danas u majčici Evropi imaju, bio je — sindikat! Bile su prepuštene na milost i nemilost svojih gazda koji su na najrazličitije načine znali izigrati postojeće propise. Vjerovatno bi neki stariji Koprivničani, koji su svojevremeno i sami u potajici, s veseljem

hodočastili ovim dragim stvorenjima, mogli ispričati sijaset zanimljivih i lascivnih detalja o toj vrsti najomiljenije zabave muškaraca (i ne samo njih) koji bi u jednom širokom spektru mogli bujnije i životnije ocrtati vrijeme kupleraja u Koprivnici. No, mnogih od njih već nema, a oni što su još živi svjedoci, teško bi se prisjetili sklerotičnim svojim polutkama što se sve doista zbivalo. Možda bi te priče vrville podacima o njihovim nekadašnjim moćima, a možda bi pak željeli umanjiti svoju ulogu u cijeloj historiji. Sad, kako bilo da bilo, prošlo je više od pedeset godina, a do mene su ipak došli neki stihovi koji na izuzetno plastičan način, gotovo bih rekao — superrealistički — ocrtavaju atmosferu jedne javne kuće. Uvijek kad ih se prisjetim i kad ih, sam za sebe, ili mojim prijateljima recitiram, podilazi me jeza od te realnosti i od poštovanja prema geniju što ih je znao sročiti. Pojma nemam čiji bi oni mogli biti, ali, svejedno jedno se mora priznati — taj je imao pjesničku imaginaciju i prokleti dar zapažanja! Do mene su došli zahvaljujući mojem dobrom prijatelju Viktoru F. I zato mu se najtoplije zahvaljujem. No, čujmo ih!

Gle u kutu krevet stoji
ispod njega kahla za urin,
a na stolu irigator
i kraj njega vazelin.
Gle na stropu muha sere
crnu točku svaki čas.
U krevetu ugrijanom
kurva hrče na sav glas.

Tako je bilo u koprivničkom kupleraju! Kojem? Kad? Nije više važno. Tek ostale su posljedice. Ostao je »bludobol«, kako su nekad simpatično nazivali dragu malu bolest što je neugodno pekla kad se izvadilo »vodopust« i htjelo mokriti. Od ove bolesti i danas boluje prilično Koprivničana, ali su dijagnoze obično upala grla ili slične doktorske zmotancije. Danas više nitko ne pridaje veću pažnju »kapavcu«, kako ga vulgarno zovu popularni priručnici za osnove, jer onaj koji ga u mladosti bar jednom put nije imao može li se uopće zvati muškarcinom? Dakle, danas malo što možemo saznati o statističkim podacima koji tretiraju ovu oblast, ali u ruke nam je dospio izvod iz liječničke knjige u koju su upisivani zaraženi koji su, također, davali svoja obrazloženja o mjestu zaraze. Naime, kao i danas, uvijek se htjelo saznati iz kojeg izvora se u svijet širi dražesan svrbež. Izvod je datiran razdobljem između 1901. i 1916. godine, a u njemu je zapisano šezdeset pet slučajeva. Trebalo bi dosta prostora kad bi citirali sve izjave, pa ćemo ovdje navesti samo one najkarakterističnije: »Od jednog nepoznatog slugu u Bjelovaru«, »Od njezinog supruga«, »Od J. V. ml. u vinogradu Vinicih«, »U Bjelovaru na vašaru u pijanstvu od nepoznate žene«, »U snu«, »Od svoje žene Drage koja je pobjegla od njega i sada boravi kod svoga oca«, »Od nepoznatog kočijaša u Koprivnici«, »Ne zna od koga na zadnje bila s pekom u Drnju kod W«, »Veli da se ne osjeća bolesnom«, »Veli da je do-

bio u snu i nikak drugač«, »Ne zna na koji način, jer nije ni skim občila jako dugo«, »Navodno nikad nije imao triper i po tome da nigdje bolest nije dobio«...

Klasičnih štoseva s javnim klozetom uglavnom nema, ali ovaj izvadak, rječitije nego bilo kakve sociološke studije, govori o jednom zanimljivom vremenu što je neponovljivo prohujalo. Materijalnih svjedočanstva ostalo je vrlo malo ili ništa. Ostala je stara kuća u Mosnoj za koju samo rijetki znaju da je nekad značila vrlo mnogo u javnom životu Koprivnice. Svi oni kojima je spasila dosadne i monotone brakove, već vjerovatno nisu živi, ali ima još nekih koji kad prođu kraj nje mrdnu brkom sjetivši se svojih »slatkih« dana. Tko bi nabrojio sve Mice, Bebe, Alojzije, Eugenio i druge prijatelje noći što su na manje ili više uspješan način tješile i tetošile svoje mušterije oslobađajući ih njihovih dnevnih briga, za koje supruge nisu imale puno smisla? Bio bi to opsežan spisak. No, ne bi li tu i tamo i danas i te kako dobro došle?

GROBLJE

Kad čovjek negdje u tridesetoj godini shvati da ga napušta njegova besmrtnost s kojom se dotad toliko razmetao, počinju prve meditacije o smrti. Ni jedna druga religija nije kao kršćanska od smrti napravila takav bauk i na taj način zastrašila svoje sljedbenike. Cijeli odnos prema smrti koji danas imamo posljedica je jednog potpuno dehumaniziranog odgoja koji cijeli život popovijeda o strašnom sudu: o posljednjem obračunu između čovjeka i Boga. Čovjek kao ništavan crvuljak što gmiže ovom zemljom, nikada neće biti dovoljno ponizan, dovoljno krotak, dovoljno snishodljiv, samozatajan, licemjerman, neće dovoljno patiti da bi zadovoljio svog jedinog Stvoritelja. On mora cijeli svoj život nastojati to postići, on mora do savršenstva razviti sve perverzne mehanizme samomučenja da bi došao do iskupljenja, a za sve to ima obećanje Boga koje ovaj daje preko svoje svećeničke pastve da će mu jednom nakon sveopćeg i posljednjeg suda biti blaženo u edenskim prostranstvima. I nitko od sve te sile svećenika ne može reći što to postoji u božjim vrtovima što bi vječnu čovjekovu želju za promjenama moglo hraniti za sva buduća vremena. Znaju samo: nema mački, jer anđeli su bespjalni, nema cuge, nema klope, nema knjiga, nema nogometnih utakmica, nema svađa, nema trgovine nema umjetnosti, nema »trave«... Pa čega onda dovraga ima? Što će mi takvo blaženstvo u kojem ničeg nema? Što će mi uгода ako ne znam od kuda ona dolazi? Ne, garantirano, čovjek nije za raj! On ni dva dana ne bi podnio da ne zaviri iza edenskih kulisa. On bi morao pogledati što je s druge strane. Čovjek je i suviše ironičan da bi cijelo vrijeme mogao vjerovati u mit koji mu se nudi. Čovjek nikad nije vjerovao ni u jednu dogmu suviše dugo. Pa ma kako ona vješto bila kamuflirana propagandnim štosevima. U čovjekovoj naravi je da rastavi svojeg

kumira, da pronikne u materijal od kojeg je sazdana iluzija.

U obredima umiranja i ukapanja sve je sračunato na to da se na prisutne ostavi snažan dojam. Koliko god sam rasčlanjivao proces ukapanja po rimokatoličkom obredu, moram priznati da sam se svaki put na novo stresao kad je svećenik rekao: »Čovječe sjeti se da si prah i da ćeš se u prah pretvoriti! Pomolimo se sada za onga koji će prvi među nama!«. Naravno, misli na onoga koji će prvi među prisutnima umrijeti. Vidim da i prisutnima nije svejedno. Pogledavaju ispod oka potencijalne kandidate smrti i svaki misli da neće biti taj koji će od ove gomile prvi.

Prolaskom kroz velika ulazna vrata na groblju, u čovjeku se promijeni cijeli odnos prema životu. Kao da ga je na samom ulazu netko razodjenuo od svakodnevnih strasti, briga, jur-njave i dao mu u zadatak da bar na sat-dva istinski razmisli o vlastitoj prolaznosti. A groblje je mjesto gdje ta prolaznost u najkonkretnijem obliku pokazuje svoju neumitnost. Neumoljivost. Tu, sukobljeni sa činjenicom da netko nama drag, netko s kim smo do jučer računali kao s dijelom našeg svijeta, netko tko je bio duboko integriran u našu svakodnevnicu tu na groblju moramo postati svjesni čudnog nestanka. Jedan dio **našeg** života je nestao i to je činjenica koja nas najviše užasava. U tuđoj smrti smo sebični kao i u vlastitom životu. Stalo nam je do mrtvacu, ali samosažalno plaćemo nad sobom. U nama je ostala crna i grozna praznina, jer u njemu više i ne može ostati. Užasnuti smo time da će se jednom nešto slično ponoviti nama. Kroz projekciju tuđih umiranja, gledamo zapravo sebe na odru. Mislimo je li tako nešto uopće moguće u našem slučaju? Boga ti, izgleda da je moguće! Kojeg li užasa! Ovako voštano hladno među tim cvijećem i svijećama ležati kao centralni motiv jedne tragi-komične predstave čiji akteri već sustra neće imati pojma o tome što se s tobom zbiva u zemlji crva. Perspektiva više nego užasna. Čak i najveći odušljenici smrću moraju kod ovakve projekcije ustuknuti. Najgore je međutim, ignorirati smrt kao da ona uopće ne postoji. Nojevsko guranje glave u pijesak ovdje ne znači ništa. Većina ljudi to i ne pokušava. Iako se urbanizacijom odnos prema smrti bitno mijenja, kao što je smrt logički nastavak jednog procesa koji se razvija i zove život, tako će i naš odnos prema smrti zavisiti od odnosa koji smo imali prema životu. Ispunjen, zaokružen, smisaoni, kreativni život, logički završava smirenom i »normalnom« smrću. Oni, pak, što svoj život proživljavaju u rastrganim htijenjima, u neprestanoj razapetosti između svojih ambicija i mogućnosti, nikad neće zaokružiti i napraviti cjelovitom jednu kuću na koju treba položiti krov.

Možemo li reći da je koprivničko groblje lijepo? Može li groblje uopće biti lijepo? Kažu da naše groblje pripada u red ljepših globalja od onih što ih imaju gradovi veličine Koprivnice. Pa, neka im bude. Vjerovatno je naše grob-

lje doista lijepo. Međutim, na našem, kao i na svim grobljima na kojima sam do sada bio, postoji atmosfera vječno prisutne sjete: čempresi, breze, maćuhice, lipe, grlice u granju svojim sumornim gugutanjem samo potcrtavaju svečanu tišinu, tanki mlaz vode što curi iz špine, daleko klopavanje vlaka, šum silosa i zvukovi s ceste...

Sve uvijeno u debeli umotač zelenila koje prigušuje i škripu sitnog kamenčića pod cipelom. Mediјativni bastion vječno zamišljen u svojoj vječnosti. Čak i smijeh pilka kojeg susrećem na pokrajnoj stazi, živo oznojenog kojem je smrt svakodnevnii posao, taj smijeh ovdje je suh i šušnjikav. Usprkos tome što mu se oči kriјese od konjaka za ohrabrenje, vidim nije ni njem' svejedno.

Razmišljao sam o tim ljudima. Mora da su posebnog kova. Obavljaju jedan posao za koji se teško nađe radnika, pa ipak ih ljudi ne vole. Gledam ih, uzvišene i daleke, dok vuku konopac ispod sanduka koji su upravo spustili u raku i dok svećenik rutinski čita molitvu: namataju užad pedantnošću vojnika kojem život zavisi od dobro očišćenog šaržera, ispod oka kratko odmjeravaju situaciju, ucviljenu rodbinu, motiku s kojom će svećenik baciti zemlju što će muklo udarati i stegnuti srca prisutnih. Odlaze neprimjetno, bez komande, jedan po jedan, pažljivo, da ne naruše tajnoviti obred, a trenutak kasnije, iza čempresa, skidaju uznojene kape, brišu ih iznutra maramicama i žale se kako je pokojnik bio težak. Čekaju da se ljudi razidu, pa vještii, profesionalnim pokretima zatrpavaju raku. Na humak slažu vijence, indiferentni kao radnici na lančanoj trci. Udare okovom lopate o lopatu, otresu prašinu s nogavica, obrišu znoj sa čela, povuku dva zadnja gutljaja pive što se ugrijala u grmu čempresa: *ite missa est! La comedia finita!* The end! Gotovo je cijenjena gospodo! U registru živih osoba od danas vi ne postojite. Briše vam se ime, godina rođenja, spol, vjeroispovijest, regrutske mjere, spisak vaših bolesti, broj djece, brakolomstva, društvene funkcije, hobiji, broj

putovanja, krediti, jamstva, snovi, transakcije, boja automobila, broj pijanstava, omiljeno cvijeće, način rukovanja, posebni znaci, vrsta manija i strahota, mjesto služenja, jednom riječju — sve! Sve vam se briše gospodo moja, jer od danas vi više ne postojite. Upisuje vam se samo dan, mjesec i godina smrti. Ustvari, od danas kao da i niste postojali. Ostaju nevažni materijalni dokazi koji će uskoro istrunuti, ili biti razneseni i ostaju uspomene u glavama onih što su živjeli s vama. No, kako su sjećanja vrlo labavi svjedoci, koje nitko živ ne uzima ozbiljno, ne pouzdajte se suviše u njih. Ona će biti najintenzivnija svake godine za Dan mrtvih, a u druga vremena pripadat će uglavnom zaturenim kutcima u mozgovima vaših bližnjih. Mrtve i Bog zaboravlja, upamtite! Jer, dovoljno mu je posla s ovim živima, da bi se prtljao s vama mrtvima koji možete strpljivo čekati njegov Vječni sud.

Poslije tridesete godine počinješ odlaziti na sprovode kao na nešto što ti je društvena obaveza. U tim godinama počinju umirati oni iz tvog kruga što si ih znao. Kažem, shvatiš da te napušta besmrtnost što su ti je obećali u koljevci. Shvatiš da je smrt životna kategorija kao ljubav, kao mržnja, kao strast, čežnja, ljubomora... Sjetiš se našeg podravskog seljaka koji je točno predosjećao da je smrt tu negdje i da valja leći u postelju kako bi se umrlo. A koliko je to bila normalna životna kategorija neka kaže i ova anegdota iz Podravine. »Japica« su se spremali »vmreti«. »Majkica« je trebala otići »vu gorice« kopati. Pripremila mu je svijeću kraj kreveta i ostavila ga s riječima: »Japica, ako nakanite vmreti, tu su vam šibice i sveća. Vužgite si.«

Vjerovatno nitko i nikad neće zaokružiti jednu temu o groblju, jer se odnos ljudi prema groblju godinama mijenja, a odnos u različitoj životnoj dobi postaje različit. Moja istina o groblju nije i istina nekog drugog, pa ipak, u jednom će se svi vjerovatno sa mnom složiti: groblje je mjesto koje nas svojom atmosferom mijenja i na groblju svi postajemo filozofi.